

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

111

Vragen van de leden **Kwint** en **Van Nispen** (beiden SP) aan de Ministers voor Rechtsbescherming en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *rammelende feitenonderzoeken in de jeugdbescherming* (ingezonden 19 juli 2021).

Antwoord van Minister **Dekker** (Rechtsbescherming), mede namens de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ontvangen 29 september 2021). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 3690.

Graag kom ik in deze aanbiedingsbrief ook terug op het volgende. Onlangs was in de media aandacht voor een casus waarin het ook draaide om feitenonderzoek. In deze casus zou sprake zijn geweest van een uithuisplaatsing als gevolg van verwisselde dossiers.¹ Uw Kamer heeft hierover op 14 september jl. mondelinge vragen gesteld aan de Minister van Justitie en Veiligheid, in mijn afwezigheid. De betrokken instellingen hebben mij inmiddels uitgebreider geïnformeerd over de casus. Zij geven aan dat er in deze casus geen jeugdbeschermingsmaatregelen zijn opgelegd op basis van een foutief dossier. Er is weliswaar een formulier verwisseld in een dossier, maar dit heeft niet geleid tot een persoonsverwisseling in het verdere proces. Er wordt namelijk altijd gebruikgemaakt van meerdere bronnen, zo ook in deze casus. De rechter heeft de beslissing genomen op basis van informatie waarin het verwisselde formulier geen invloed heeft gehad. De aanname dat de uithuisplaatsing op basis van een foutief dossier heeft plaatsgevonden is dan ook niet juist. Ik attendeer u ook op het persbericht dat één van de betrokken organisaties onlangs heeft uitgebracht.² Het opleggen van een jeugdbeschermingsmaatregel mag overigens nooit gebaseerd zijn op foutief feitenonderzoek. Tot eind dit jaar loopt het Actieplan verbetering feitenonderzoek (zie ook het antwoord op vraag 3). Vooruitlopend op de eindevaluatie van het Actieplan ga ik met betrokken partijen in gesprek of aanvullende maatregelen nodig zijn. Zoals toegezegd, zal ik uw Kamer in november daarover informeren in de voortgangsbrief Jeugd.

¹ RTV Utrecht, Psycholoog verwisselt dossiers: verkeerde kind uit huis geplaatst, 11 september 2021 (<https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3156101/psycholoog-verwisselt-dossiers-verkeerde-kind-uit-huis-geplaatst.html>).

² Oproep aan RTV Utrecht en politiek: werk met ons samen! – Samen Veilig (samen-veilig.nl)

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het artikel «Rammelende rapporten Jeugdbescherming beschadigen ouders en kinderen», waarin pijnlijk duidelijk wordt dat de jeugdbeschermingsketen niet in alle gevallen goed functioneert?³

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Wat is uw reactie op de volgende uitspraak: «De meeste meldingen die bij Veilig Thuis binnenkomen, worden afgevinkt zonder dat ook maar één medewerker de mensen uit deze meldingen ooit heeft gezien. Zonder hoor en wederhoor stoppen medewerkers van Veilig Thuis een vermoeden in de pijplijn. Als de raadsonderzoeker denkt dat het vermoeden gegrond is, beslist de rechter op grond van wat de Raad aandraagt.»? Schrikt u hiervan? Of komt dit voor u niet als een verrassing? Onderschrijft u deze tekst? En wat gaat u hieraan doen?

Antwoord 2

De uitspraak die u aanhaalt in deze vraag, kan ik niet onderschrijven. Veilig Thuis (hierna: VT) neemt een melding die betrekking heeft op huiselijk geweld of kindermishandeling altijd in ontvangst en legt deze vast. Als eerste stap voert VT naar aanleiding van een melding standaard een veiligheidsbeoordeling uit. Het doel hiervan is dat VT zicht krijgt op de veiligheid in het gezin of huishouden. Op basis daarvan worden verdere vervolgstappen genomen. Bij de veiligheidsbeoordeling is soms al contact met de direct betrokkenen. Dat is echter in deze fase niet altijd nodig, bijvoorbeeld als VT voldoende informatie uit eigen systemen beschikbaar heeft, of over de melding voldoende informatie van professionals gekregen heeft om de veiligheidsbeoordeling te kunnen doen. Na de veiligheidsbeoordeling kan de vervolgstap zijn dat VT contact opneemt met een lokaal team of andere betrokken professionals om hulp en indien nodig veiligheid te organiseren, waarbij aan hen gevraagd wordt contact op te nemen met de betrokkenen naar aanleiding van de melding. Als de veiligheidsbeoordeling uitwijst dat mogelijk sprake is van acuut of structureel geweld is de vervolgstap dat VT zelf de casus in behandeling neemt. Wanneer VT bij de veiligheidsbeoordeling nog geen contact heeft gelegd met de direct betrokkenen, dan doet zij dat in deze fase. De VT-medewerker luistert naar alle betrokkenen, wijst op ondersteuningsmogelijkheden en informeert hen over hun rechten. Van dit voorgaande wordt alleen afgeweken als de veiligheid voor een van de betrokkenen of VT zelf in het geding is.

De stelling dat als de raadsonderzoeker denkt dat het vermoeden gegrond is, de kinderrechter vervolgens beslist op grond van wat de Raad voor de Kinderbescherming (hierna: RvdK) aandraagt, kan ik niet onderschrijven. Het systeem van kindbescherming is met checks and balances omgeven. Een lokaal team of VT kan een verzoek tot onderzoek indienen bij de RvdK wanneer er zorgen zijn over de veiligheid en de ontwikkeling van een kind. Onderzoek naar het al dan niet ingrijpen in het ouderlijk gezag over een kind dient zorgvuldig te gebeuren. De RvdK voert dit onderzoek onafhankelijk en eigenstandig uit. Op basis van zijn onderzoek kan de RvdK de kinderrechter verzoeken een kindbeschermingsmaatregel uit te spreken. Een kinderrechter toetst eigenstandig of aan de wettelijke gronden is voldaan. Dit doet hij op basis van de stukken in het dossier en het onderzoek ter zitting. Ik verwijs u in dit kader naar mijn antwoord van 25 januari jl. op vraag 3 van de leden Peters (CDA) en Van Toorenburg (CDA) over kinderen die «onterecht uit huis worden geplaatst door slecht feitenonderzoek» (2020Z25605). Daarin wordt de werkwijze van de RvdK en de kinderrechter uitgebreid beschreven.

³ Follow the Money, 7 juli 2021 (<https://www.ftm.nl/artikelen/rammelende-rapporten-jeugdbescherming?share=VKJxtJhvxsfwXcncM1wW28Os6dyxfuKMNE7Xz0M2YTOfla674nWIEs3Wle9I4%3D>)

Vraag 3

Kunt u in zijn algemeenheid eens uitgebreid ingaan op de vraag of er in de keten wel voldoende kritisch naar elkaar wordt gekeken? Zijn er wel voldoende waarborgen om te garanderen dat in alle gevallen het feitenonderzoek zonder fouten verloopt? Zo ja, kunt u dit nader onderbouwen? Zo nee, wat gaat u hieraan doen?

Antwoord 3

Een ondertoezichtstelling, uithuisplaatsing of een omgangsregeling heeft grote gevolgen voor het leven van een kind en de ouders. Zij hebben er recht op dat dergelijke beslissingen goed onderbouwd en onderzocht zijn. Het belang van goed feitenonderzoek in de gehele jeugdzorgketen is daarmee evident. Dit realiseren de betrokken partijen zich heel goed. Alle betrokken partijen in de keten hebben hun eigen (wettelijke) opdracht waaraan ze moeten voldoen. Het gaat dus niet zozeer om kritisch naar elkaar kijken, maar op een juiste manier voldoen aan de opdracht die ze hebben, namelijk steeds in het belang van het kind de juiste beslissingen nemen. Vanuit hun eigen taak verrichten de betrokken partijen in de keten feitenonderzoek.

VT beoordeelt of een melding voldoende aanleiding geeft tot een onderzoek waarna beoordeeld moet worden of de geuite vermoedens van kindermishandeling en/of huiselijk geweld kunnen worden bevestigd dan wel weerlegd. In die situaties waarin een vermoeden noch weerlegd noch bevestigd kan worden, kan VT de veiligheidssituatie monitoren of sluit VT het dossier en brengt de betrokkenen daarvan op de hoogte. In het onderzoek worden feiten gescheiden van meningen. Dit wordt gedaan op verschillende manieren: er wordt hoor en wederhoor toegepast (en dit wordt vastgelegd in het dossier), hypothesen worden onderbouwd met feiten en de weergave van de melding en informatie door professionals wordt door hen geaccordeerd. Als wordt verwezen naar onderzoek of diagnostiek wordt de volledige rapportage daarvan als bijlage toegevoegd aan het onderzoek.

Voor de RvdK en de gecertificeerde instellingen (hierna: GI's) geldt een wettelijke verplichting in rapportages of verzoekschriften de van belang zijn de feiten volledig en naar waarheid aan te voeren (art. 3.3 Jeugdwet). Zij moeten zich richten op het verzamelen van feiten, gebeurtenissen en omstandigheden die objectiveerbaar zijn. De besluitvorming moet worden onderbouwd, waarbij feiten, visies van betrokkenen en de interpretaties duidelijk zijn gescheiden. De RvdK hanteert de kwaliteitseisen van onderzoek zoals vastgesteld in het kwaliteitskader.⁴ De GI's werken daarbij volgens de richtlijn «Feiten volledig en naar waarheid aanvoeren».⁵ Medewerkers van VT, de GI en RvdK worden opgeleid om feitelijk te rapporteren. De medewerkers van de RvdK die de onderzoeken uitvoeren en de jeugdzorgmedewerkers van de GI en de medewerkers van VT zijn geregistreerd bij het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) en werken volgens de afgesproken professionele standaarden (bestaande uit de Beroepscode en de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming).

Bovengenoemde instellingen investeren in het doen van zorgvuldig en navolgbaar onderzoek en in een goede samenwerking met kinderen en ouders. Daarmee moeten beslissingen op basis van onjuiste informatie en onvrede bij ouders over de inhoud van de rapportages, zoveel mogelijk worden voorkomen. Het werk van instellingen zoals VT, RvdK en GI kenmerkt zich echter door ingewikkelde gezinssituaties, ingrijpende beslissingen en grote verantwoordelijkheid. Feitenonderzoek gaat over het scheiden van feiten en meningen en het benoemen van bronnen. Als in rapportages, verzoekschriften e.d. informatie is opgenomen waarvan op een later moment blijkt dat deze niet juist is, moet dit duidelijk kenbaar in het dossier zijn en mag de onjuiste informatie niet verder worden verwerkt. Indien ouders en/of kinderen van mening zijn dat foutieve informatie door een betreffende organisatie ten onrechte niet wordt gecorrigeerd, dan kunnen zij hierover een formele klacht indienen bij de desbetreffende organisatie. Het advies is wel altijd om eerst het gesprek aan te gaan. Zo hebben de organisaties de mogelijkheid om onjuistheden in dossiers te corrigeren. Als een klager niet tevreden is over de wijze waarop de klacht wordt afgehandeld, kan hij zich

⁴ Kwaliteitskader RvdK 2021 | Brochure | Raad voor de Kinderbescherming

⁵ www.jeugdzorgnederland.nl

wenden tot de Nationale ombudsman of Kinderombudsman. Ook is er het Advies en Klachtbureau Jeugdzorg, waar mensen terecht kunnen voor gratis onafhankelijke hulp en bijstand. Tegen een beslissing tot uithuisplaatsing staat bovendien de mogelijkheid voor hoger beroep open. Om het doen van goed feitenonderzoek te ondersteunen is bovendien door VT, RvdK en Gl's gezamenlijk opdracht gegeven tot het uitvoeren van een Actieplan verbetering feitenonderzoek. De uitvoering van dit actieplan loopt tot eind 2021. Volgend jaar staat de eindevaluatie gepland. Dan zal worden onderzocht in hoeverre de opgaven uit het actieplan zijn gerealiseerd en of mogelijk aanvullende acties wenselijk zijn. Vooruitlopend daarop zal ik met de betrokken partijen bezien of er aanscherpingen nodig zijn in aanvulling op het Actieplan. Hierover zal ik uw Kamer in de voortgangsbrief Jeugd van november informeren.

Vraag 4

Wat zegt het dat de problemen met waarheidsvinding meer dan tien jaar geleden ook al speelden in de jeugdbeschermingsketen?⁶ Kunt u eens reflecteren op de afgelopen tien jaar en de vraag beantwoorden of er wel voldoende progressie geboekt is op dit vlak? Heeft uw ministerie genoeg gedaan om tot goede waarheidsvinding te komen in de jeugdbeschermingsketen?

Antwoord 4

Zoals genoemd in het antwoord op vraag 3 is er de afgelopen jaren veel in het werk gesteld om zorgvuldig en navolgbaar onderzoek te realiseren. Er is in 2015 een wettelijke verplichting gekomen voor de RvdK en Gl om de van belang zijnde feiten te achterhalen. Sinds 2018 voeren instellingen het Actieplan verbetering feitenonderzoek uit. Daarnaast is er veel aandacht geweest voor de kwaliteit van jeugdprofessionals. Zo is er inmiddels een SKJ registratie voor professionals. Dit betekent blijvend opleiden in onder meer bejegening, reflectie op eigen normenkaders en het versterken van (methodische) kennis.

Vraag 5

Trekt u zich de opmerking van de heer Dullaert aan dat er te weinig met zijn conclusies is gedaan en dat er nog altijd te weinig mensen zijn om ingewikkelde zaken op te pakken? Zo ja, wat gaat u hieraan doen? Hoe verklaart u dat er, hoewel de roep om beter personeel al jaren klinkt, kennelijk toch geen stappen zijn gemaakt op dit vlak, zeker ook kijkend naar het feit dat er op dit moment in drie provincies geen adequate jeugdbescherming geboden kan worden?

Antwoord 5

In het rapport van de Kinderombudsman uit 2013 zijn waardevolle aanbevelingen gedaan om de kwaliteit van rapportages en verzoekschriften te verbeteren.⁷ Daarmee zijn instellingen in eerste instantie zelf aan de slag gegaan. In 2015 is er een wettelijke verplichting gekomen voor RvdK en Gl om de van belang zijnde feiten te achterhalen. Sinds 2018 voeren instellingen het Actieplan verbetering feitenonderzoek uit. Ik herken mij niet in de uitspraak dat de zaken zijn blijven liggen. Wel constateer ik, net zoals de Kinderombudsman dat ook in zijn rapport in 2013 signaleerde, dat de werkelijkheid van de jeugdzorg weerbarstig en ingewikkeld is. De druk op de jeugdsector is groot, mede door problemen op de arbeidsmarkt en het tekort aan passende jeugdhulp. Binnen de jeugdbescherming wordt hard gewerkt om te waarborgen dat tijdig de gepaste jeugdhulp en jeugdbescherming wordt ingezet. Ook wordt gewerkt aan de arbeidsmarktproblematiek. Er zijn verschillende initiatieven gaande zoals de arbeidsmarkttafel jeugd van de vakbonden FNV, CNV en Jeugdzorg Nederland, gericht op inwerken en behouden van personeel en agressievrij werken. Specifiek voor de jeugdbescherming verken ik momenteel of aanvullende acties hierop mogelijk zijn. Ik

⁶ <http://peterprinsen.nl/WAARHEIDSVINDING-1.htm> en <https://www.nrc.nl/nieuws/2011/03/19/of-beschuldiging-waar-is-doet-er-bij-kinderrechter-12006156-a853735>

⁷ Ombudsman-rapport «Is de zorg gegrond?», december 2013.

informeer uw Kamer hier binnenkort over. Daarnaast wordt het verbeteren van de klacht- en tuchtprocedures aangepakt (zie ook antwoord vraag 7).

Vraag 6

Erkent u dat er sprake is van structureel mismanagement van een overheid die haar zaken niet op orde heeft? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

Er is geen sprake van structureel mismanagement. Wel ligt er een opgave voor VT, GI en RvdK om voortdurend te (blijven) investeren in het verbeteren van het feitenonderzoek, in een kwalitatief hoogwaardige uitvoering van protocollen en werkwijzen, in goede diagnostiek en in opleidingen en trainingen voor professionals. Het streven is en blijft fouten te voorkomen, omdat de impact op kinderen en hun ouders groot is. Juist daarom hebben betrokken instellingen de opdracht gegeven tot de uitvoering van het eerdergenoemde Actieplan verbetering feitenonderzoek. Samen met de Staatssecretaris van VWS ondersteun ik de uitvoering van dit actieplan. Zoals gezegd maken we volgend jaar de balans op en bekijken we in samenspraak met de instellingen, ouders en kinderen wat er verder verbeterd kan worden en wat er nodig is.

Vraag 7

Erkent u dat klachtenprocedures nu vaak te lang duren, met bijvoorbeeld als gevolg dat een rechter een beslissing neemt op verkeerde gronden en dat het dan mosterd na de maaltijd is als een klacht alsnog gegrond wordt verklaard? Wat gaat u eraan doen om ervoor te zorgen dat klachtenprocedures snel en adequaat worden afgehandeld?

Antwoord 7

Uit recent onderzoek van het Advies en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ) over de (in)formele klachtenprocedures van de RvdK, GI en VT blijkt, dat het huidige klachtsysteem helaas niet altijd optimaal functioneert.⁸ Knelpunten zijn onder andere de ontoegankelijkheid van de te volgen procedures, met name ook voor jeugdigen. Ook de stapeling van klacht- en tuchtprocedures kan leiden tot onduidelijkheid bij ouders en jeugdigen en werkbelasting bij instellingen en professionals. Dit vormt aanleiding om de klacht- en tuchtprocedures kritisch tegen het licht te houden en te verbeteren. Tijdens een expertbijeenkomst over het klacht- en tuchtrecht (18 mei 2021), waaraan onder andere RvdK, GI en VT en vanuit het perspectief van de cliënten het LOC deelnamen, zijn de diverse knel- en verbeterpunten die volgen uit onderzoeksrapporten, zoals die van het AKJ, besproken. Tijdens deze bijeenkomst zijn afspraken gemaakt om een vervolg te geven aan de al eerder in gang gezette maatregelen.

Vraag 8

Hoe reflecteert u op de opmerking van jeugdbeschermers in het artikel van FTM dat zij geen tijd hebben voor eigen feitenonderzoek? Hoe kwalijk vindt u het dan dat, omdat de Raad niet rectificeert, wat het dossier aan «feiten» oplepelt leidend blijft, in plaats van wat de jeugdbeschermers zelf zouden moeten constateren?

Antwoord 8

Het gaat hier om professionals, die op basis van hun beroepscode handelen en zich, soms onder zware omstandigheden, inzetten voor een kwetsbaar kind en een gezin. De realiteit is wel dat er op dit moment bij een aantal GI's een tekort is aan jeugdbeschermers die dit moeilijke werk willen en kunnen doen. Dit kan leiden tot verhoging van de caseload waardoor de jeugdbeschermers nog meer onder druk komen te staan. Deze arbeidsmarktproblematiek heeft onze volle aandacht. Ik verwijs u naar mijn antwoord op vraag 5 en vraag 7.

In het antwoord op vraag 3 is beschreven dat het systeem van kindbescherming met verschillende checks en balances is omgeven. Onderzoek naar het al dan niet ingrijpen in het ouderlijk gezag over een kind, waar de veiligheid

⁸ AKJ-rapport «Help, een klacht», mei 2021.

en de ontwikkeling ernstig in het geding is, dient met alle zorgvuldigheidsbeginselen te worden omkleed.

Vraag 9

Hoe kan het bestaan dat Jeugdbescherming een uitspraak van de klachtencommissie naast zich neer kan leggen? Hoe vaak gebeurt dit? Bent u bereid dit uit te zoeken?

Antwoord 9

Ik interpreteer uw vraag zo dat het hier gaat om uitspraken van een klachtencommissie van een GI, waaraan geen opvolging wordt gegeven.

Als ouders of een kind niet tevreden zijn over het handelen van (medewerkers van) een GI, dan kunnen zij conform het klachtenreglement van de betrokken instelling daarover een formele klacht indienen. Dit is in artikel 4.2.1 en verder van de Jeugdwet neergelegd. Als de klacht niet in een informeel gesprek wordt opgelost of als de klager niet voor een informele weg kiest, dan wordt de klacht formeel in behandeling genomen door de GI. GI's zijn verplicht een klachtenregeling te hebben die erin voorziet dat klachten van een cliënt worden behandeld door een klachtencommissie. Nadat de uitspraak van de klachtencommissie is ontvangen, deelt de instantie binnen een maand schriftelijk aan cliënt en de klachtencommissie mee of naar aanleiding van de uitspraak maatregelen worden genomen. Uitspraken van een klachtencommissie zijn niet bindend. Het is niet bekend hoe vaak het voorkomt, dat een GI afwijkt van de uitspraak van de klachtencommissie. Ik zal met Jeugdzorg Nederland in gesprek treden hoe hier beter inzicht in gekregen kan worden.

Als de klager niet tevreden is over de wijze waarop de klacht vervolgens door de GI wordt afgehandeld, dan kan de klager zich wenden tot de Nationale ombudsman of de Kinderombudsman. Klagers kunnen zich in de klachtprocedures laten bijstaan door het AKJ. Indien sprake is van ernstige ethische of vakinhoudelijke verwijten die zien op een individuele geregistreerde jeugdprofessional, kan er een klacht bij het College van Toezicht van de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd worden ingediend. Anders dan bij een klacht die bij de GI of de Nationale ombudsman of Kinderombudsman wordt ingediend, is een tuchtklacht niet gericht tegen de instelling, maar tegen een individuele professional. Als een klager zich vervolgens niet kan vinden in de beoordeling door het College van Toezicht, dan kan de klacht nog worden voorgelegd aan het College van Beroep. Ook in deze tuchtrechtelijke procedures kan een klager zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon van AKJ.

Vraag 10

Wat denkt u dat het met ouders doet als zij constant tegen muren aanlopen en het gevoel hebben een roepende in een woestijn te zijn? Is dat hoe de overheid met haar eigen burgers hoort om te gaan?

Antwoord 10

In veel gevallen vraagt het veel van kinderen en ouders als zij om wat voor reden dan ook te maken krijgen met jeugdbescherming. Het is daarom belangrijk dat er goed wordt geluisterd naar de kritische geluiden van jeugdigen en ouders, van instellingen en toezichthouders, van rechtspraak, advocaten, etc. Die signalen nemen wij uiterst serieus. Als blijkt dat wetten, regels en werkwijzen in de praktijk niet goed uitpakken, waardoor kinderen en ouders vastlopen, dan zullen wij niet weggijken en waar nodig maatregelen nemen.

Vraag 11

Welke concrete maatregelen bent u bereid te nemen om het stelsel van jeugdbescherming zo in te richten dat feitenonderzoek altijd gedegen is en betrokkenen op eenvoudige wijze aantoonbaar onjuiste weergaven van feiten kunnen laten aanpassen?

Antwoord 11

Op basis van het bovenstaande ben ik van mening dat het huidige systeem voldoende waarborgen bevat om het door u geschetste probleem te ondervangen. Dit neemt niet weg dat we altijd blijven zoeken naar mogelijk-

heden om het uitvoeren van feitenonderzoek te verbeteren. Ook zien we dat het stelsel van jeugdbescherming effectiever en transparanter moet worden. Daarom hebben wij het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming naar uw Kamer gestuurd.⁹ De resultaten van de consultatie worden momenteel verwerkt. Uw Kamer zal hierover in het najaar nader worden geïnformeerd.

⁹ Kamerbrief bij Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl